

Go tlhaloganya

tsamaiso ya
Bosiamisi kgatlhanong le Bosinyi

The National Prosecuting Authority of South Africa
Igunya Jikelele Labetshutshisi boMzantsi Afrika
Die Nasionale Vervolgingsgesag van Suid-Afrika

E tlhagisitswe ke Bosekisi ba Bosetšhaba (NPA), Nomoro ya mogala. 27 12 845 6000

E phasaladitswe ke Jacana Media, PO Box 291784 Melville 2109, Nomoro ya mogala. 27 11 628 3200

© Bosekisi ba Bosetšhaba, 2008

E kwadilwe lwa ntlha ka ngwaga wa 2008

ISBN 978-1-77009-558-8

E fetoletswe ke Samuel Joseph Lebeso, Multilingual Translation/Interpretation Services

000482 TSW

Setswana

O ka e dirisa jang?

Buka eno e kwadilwe ke **Lekgotla la Bosetšhaba la Batšhutšhusi (NPA)** ka maikaelelo a go thusa batho ba e leng batswasetlhabelo kgotsa dipaki tse di boneng fa tiragalo ya bosinyi e dirwa. Lekgotla la Bosetšhaba la Batšhutshusi le batla go thibela gore batswasetlhabelo ba se tlhole ba tlhokofadiwa gape. Lekgotla la Bosetšhaba la Batšhutshusi le eletsa gore balatofadiwa botlhe ba sekisiwe fa kgotla-tshekelo ka tsela e e matshwanedi kgatlhanong le diphoso tse go tweng ba di dirile.

Fa go tlhokega gore o ye kwa kgotla-tshekelo, seno se tla dira gore o tlhaloganye botoka gore go diragala eng ka nako ya tsheko.

Mpatle!

Leina la me ke Mpho. Mpatle ka fa teng ga buka gonne ke tla bo ke go supetsa dilo tse e leng tsa botlhokwa gore o di gakologelwe.

Bokao jwa mafoko

Go mafoko a le mantsi a a dirisiwang fa kgotla-tshekelo a e leng gore o ka nna wa se ka wa a tlhaloganya. Mafoko ano, **a kwadilwe ka ditlhaka tse di gateletsweng** ka fa bukeng mme bokao jwa one bo tlhalosiwa kwa tlase fa letlhareng. Go mafoko mangwe a a nang le bokao mo letlhareng la 29 go fitlha go la 31. Buisa tso-tlhe tse di kwadilweng pele o ya kwa kgotla-tshekelo gore o tle o tlhaloganye botoka se se diragalang. O tla bo o ipakanyeditse go araba dipotso dingwe le dingwe.

Diteng

Kêtapele	2
Batho Pele	4
Tsamaiso ya Bosiamisi kgatlhanong le Bosinyi e dira jang?	5
Ditshwanelo tsa batswasetlhabelo le dipaki.	8
Maikarabelo a motšhutšhisi	10
Go diragala eng ka wena?	12
Go diragala eng ka fa kgotla-tshekelo?	14
Maitsholo a mantle ka fa kgotla-tshekelo.	18
Tirisodikgoka le letshogo	20
Mabaka a tsa tlamelo ya bana	22
Porograma ya tshireletso ya Paki.	24
Temoso ka ga go thibela Bosinyi	27
Mefuta e e farologaneng ya dikgotla-tshelelo	28
Mofoko a a dirisiwang fa kgotla-tshekelo.	29
Dinomoro tsa mogala tse di mosola	32

Kêtapele

Ke rata go ka go itsise ka ga Lekgotla la Bosetšhaba la Batšhutšhisi le tirelo e re neelanang ka yone jaaka babueledi ba semolao ba setšhaba.

Re dirile Togamaano ya Lekgotla la Batšhutšhisi ya 2020, e e ka ga twantsho ya bosinyi le go diragatsa bosiamisi go re batho ba kgone go tshelela mo kgololosegong e bile ba sireletsegile. Ponelopele ya rona ke go aga Afrika Borwa e e bolokesegileng e bile e sireletsegileng:

PONELOPELE YA LEKGOTLA LA BOSETŠHABA LA BATŠHUTŠHISI Bosiamisi mo setšhabeng sa rona gore batho ba tshelele mo kgololosegong le mo tshireletsong.

Re rata gore o tle mme o neelane ka bopaki fa kgotla-tshekelong. Ke rata go go leboga fa o tsere nako ya gago go dira seno. Seno, se dira gore setšhaba se o tshelang mo go sona e nne lefelo le le bolokesegileng mo go wena, ba lelapa la gago le ditsala mmogo le batho botlhe ba ba nnang fa setšhabeng seo.

Lekgotla la Bosetšhaba la Batšhutšhisi ke karolo ya Tsamaiso ya Bosiamisi kgatlhanong le Bosinyi mo Aforika Borwa. Re netefatsa gore bosiamisi bo a diragadiwa go batswasetlhabelo ba bosinyi. Jaaka babueledi ba setšhaba, re leba dikgatlhegelo tsa batswasetlhabelo ba bosinyi le setšhaba ka kakaretso. Re na le badirisanemmogo ba re dirang le bona go thibela le go fenywa bosinyi – mapodisi, taolo ya dikgolegelo, Lefapha la Bosiamisi le ba bangwe. Lekgotla la Bosetšhaba la Batšhutšhisi le dira seno ka go sekisa batho ba ba tlolang molao mme le dira jalo kwa ntle ga poifo, go tsaya letlhakore kgotsa go siamololela ope.

Ke rata go go netefaletsa gore re dira ka natla le ka boineelo go go direla le go thusa go aga botshelo jo boša go batho botlhe.

Mmueledimogolo Joseph Mokotedi Mpshe

Molaodi wa nakwana wa Lekgotla la Bosetšhaba la Batšhutšhisi

Fa o buisa buka eno, o tla ithuta go le gontsi ka ga:

- Tsamaiso ya Bosiamisi ya Aforika Borwa
- Ditshwanelo tsa gago jaaka motswasetlhabelo wa bosinyi le jaaka paki
- Se se diragalang fa dikgotla-tshekelo

Batho Pele

Batho Pele ke togamaano ya Puso go netefatsa gore lona batho, lo amogela tirelo e ntle. Seno se akaretsa batho ba ba dirisang kgotsa ba ba amogelang ditirelo go tswa mo Lekgotla la Bosetšhaba la Batšhutšhisi bo e leng babueledi ba setšhaba.

Fa re neelana ka diterelo tse di ntle, seno se kaya gore re kgotsofatsa batho ba re ba neelang ditirelo. Badiredi botlhe ba puso ba tshwanetse go diragatsa le go latela melao ya Batho Pele (leba fa tlase).

Batho Pele e a re **motšhutšhisi** o tla:

- ikgolaganyo le dipaki tsa gagwe nako le nako
- baa maemo a ditirelo
- oketsa phitlhelelo ya ditirelo
- netefatsa gore ba boikobo
- neelana ka tshedimisetso e ntsi le gona e e botoka ka ga diterelo
- baa mo phatlalatseng tshedimisetso ka ga ditirelo
- baakanya le go kopa tshwarelo ka ntlha ya diphoso tse di diragatseng
- neelana ka ditirelo tse di nang le boleng

Motswedi: DPSA, 1996

motšhutšhisi
motho yo o tlišang kgetse
kgatlhanong le molatofadiwa
(o itsege gape jaaka motšhutšhisi
yo o emelang puso kgotsa
motšhutšhisi wa setšhaba)

tirelo ya sepodisi
mokatlho o o lehang go tshwara
dinokwane le go bona gore batho
ba latela malao

patlisiso
go batlisisa dintlha
go ithuta nnete ka ga
sengwe

go tšhutšhisa
go tliša kgetse
kgatlhanong le motho
yo a latofadiwang ka
go tlola molao

moreetsi wa kgetse
magiseterata kgotsa
moatlhodi yo o
reetsang kgetse

Tsamaiso ya Bosiamisi kgatlhanong le Bosinyi e dira jang?

Tsamaiso ya Bosiamisi kgatlhanong
le Bosinyi ya Aforika Borwa e na
le dikarolo di le thataro:

1. Tirelo ya sepodisi

– ba thibela bosinyi, ba **batlisisa**
bosinyi le go tshwara dinokwane
tse go naganelwang gore ke tsona
di dirileng molato. Ka semmuso
ba bidiwa Tirelo ya Sepodisi sa
Aforika Borwa.

2. Tirelo ya botšhutšhisi

– ke bona ba ba tsayang
tshweetso ya gore ba
tšhutšhisa kgotsa nnyaya.
Ka semmuso ba bidiwa
Lekgotla la Bosetšhaba la
Botšhutšhisi.

3. Moreetsi wa kgetse

kgotsa
balekgotla – ke bona ba tsayang
tshweetso ya gore molatofadiwa o
molato kgotsa ga a molato. Ba tsaya
gape le tshweetso ya gore ke kotlhao
ya mofuta mang e e tshwanetseng
go newa motho yo o molato.

4. Lefapha la Bosiamisi

– le neelana ka phitlhelelo le
boleng jwa bosiamisi go batho
botlhe.
Ka semmuso le itsege jaaka
Lefapha la Bosiamisi le Tswelletso
ya Molaotheo.

5. Tirelo ya dikgolegelo

– e nete-
fatsa gore batho ba ba neilweng
kotlhao ya gonna kwa kgolegelong
ba bewa mo kgolegelong ka nnete.
Ba leka gape le go **tlhabolola** batlo-
lamolao ba ba bonweng molato mme
ba le ka fa tlase ga tlhokomelo ya
bona. Ka semmuso ba itsege jaaka
Lefapha la Ditirelo tsa Tshiamiso.

6. Modirediloago

– o neelana
ka ditirelo tsa katlaatlololoago
go batlhoki le batho ba ba **bokoa**
e bile ba kgona go utlwiwiwa
botlhoko bonolo fela.
Ka semmuso ba bidiwa Lefapha
la katlaatlololoago.

bolekgotla
se se leng ka ga
dikgotla-tshekole

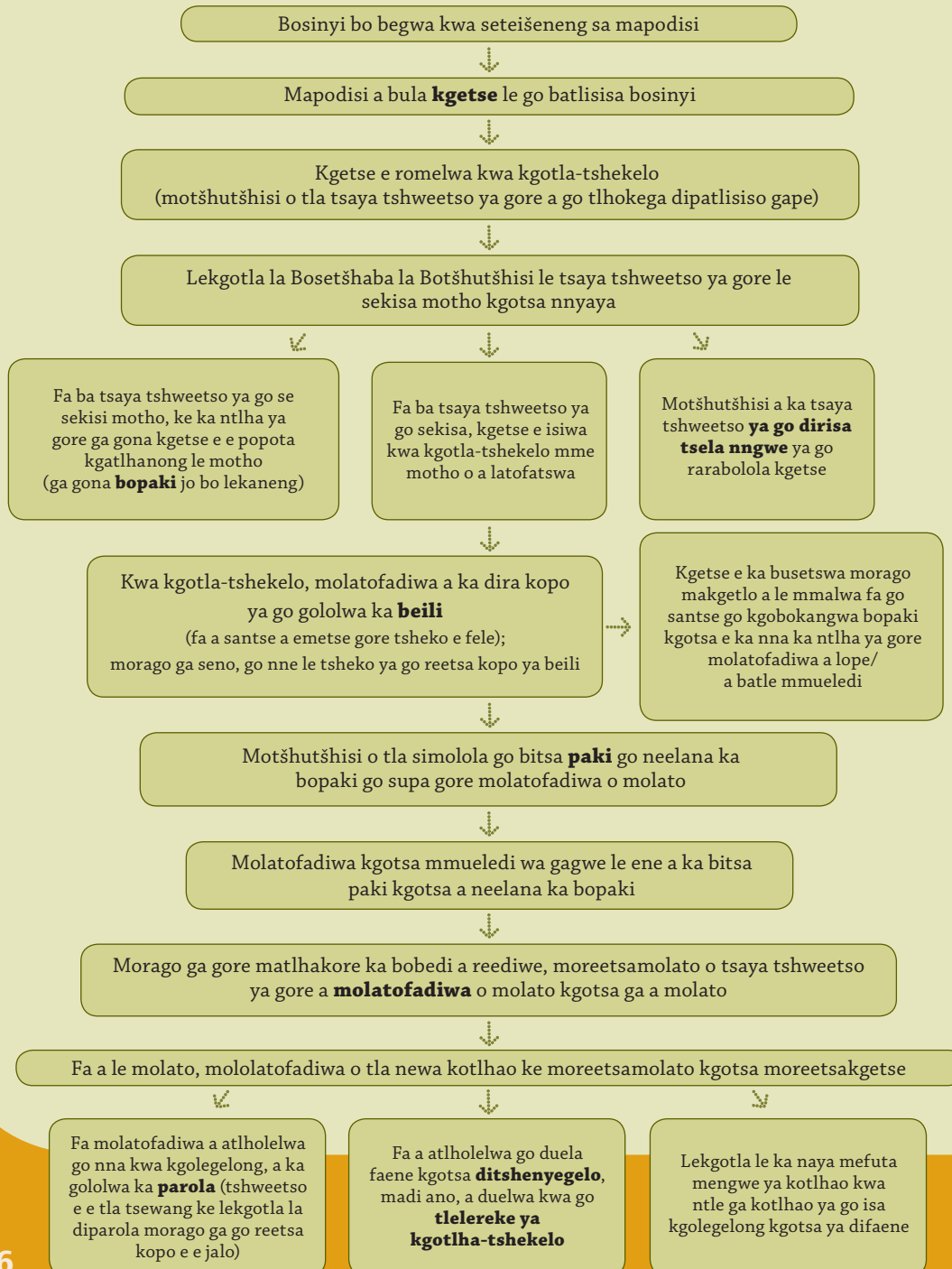
dikatlholo
kotlhao e e maleba e e
ntshiwang ke moatlhodi
wa molato

go tlhabolola
go thusa batlolamolao
gore ba boele go nna
batho setšhabeng

**molebeledi wa motho yo a
neilweng kotlhao**
motho yo o tshwanetseng go
netefatsa gore motho yo a
neilweng kotlhao ya ka o fa ntle
ga kgolegelo o itshotse sentle

bokoa
go tlhoka nonofo
ya mmele kgotsa go
utlwiwiwa botlhoko
bonolo

Dikgato tse di dirang gore Tsamaiso ya Bosiamisi kgatlhanong le Bosinyi e dire sentle:

Re tlhoka bosiamisi mo setšhabeng sa rona gore batho botlhe ba tle ba tshelele mo kgololosegong le mo tshireletsegong

dokete
sekwalo se se nang le tshedimosetso e e bothokwa, leba dokete ya kgetse

bopaki
tlhaloso ya ditiragalo ka molomo mmogo le dikwalwa tse di dirisiwang jaaka bosupi mo kgetseng kwa kgotla-tshekelo

beili
tsela ya go netefatsa gore fa mmelaelwa o tla tla tsheko fa a golowa mo kgolegolong. Netefatso eno e dirwa ka go duela madi a a rileng mme fa a sa tle tsheko kgotsa a sa latele ditaalo tse a di beetsweng tsa beili, madi a gagwe a tla jwa ke puso. Mo mabakeng a le mantsi madi a beili a tla busetswa motho fa tsheko e fela go sa kgathalesege gore motho o bonwa molato kgotsa ga a bonwe molato ka tlolomolao e a e dirileng.

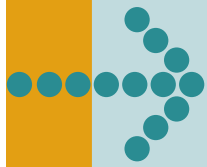
paki
motho yo o boneng, utlwileng kgotsa yo a itseng sengwe ka ga tlolomolao, a ka neelana ka bopaki mo kgetseng kwa kgotla-tshekelo

molatofadiwa
motho yo o latofadiwang ka tlolomolao

parola
fa o gololwa kwa kgolegolong pele o fetsa katlholo mme fela fa o itshola sentle

tuelo ya tshenyegelo kgotsa ditshenyegelo
go amogela madi e le tuelo ya tshenyegelo kgotsa ditshenyegelo tse o di boneng

tlereke ya kgotla-tshekelo
modiredipuso kwa kgotla-tshekelo ya Mageseterata yo o amogelang le go neelana ka dipampiri tsa semolao

Ditshwanelo tsa batswasetlhabelo le dipaki

Ditshwanelo tsa gago

Lekgotla la Bosetšhaba le Batšhutšhisi le dira ka natla go netefatsa gore **batswasetlhabelo** botlhe le dipaki tse ditlhagelelang kwa kgotla-tshekelo ba tsholwa ka tsela e e supang tlotlo le seriti. Batšhutšhisi ba tla dira bojotlhe jwa bona go sireletsa dikgatlhegelo tsa gago le go netefatso gore ga o **botsolotswe dipotso** ka tsela e e seng maleba.

Nako e o leng ka fa teng ga kgotla-tshekelong ka yona e ka nna e e thata. Leba letlhare la 12 o utlwe se batšhutšhisi/basekisi ba se dirang.

Fa o kile wa nna motswasetlhabelo wa tlolomolao, o na le ditshwanelo tse di latelang: Motšhutšhisi o tla:

- bua le wena ka tsela e e maleba le ka tlotlo le gona fa sephiring
- go naya tshedimosetso
- amogela tshedimosetso
- go sireletsa
- go thusa

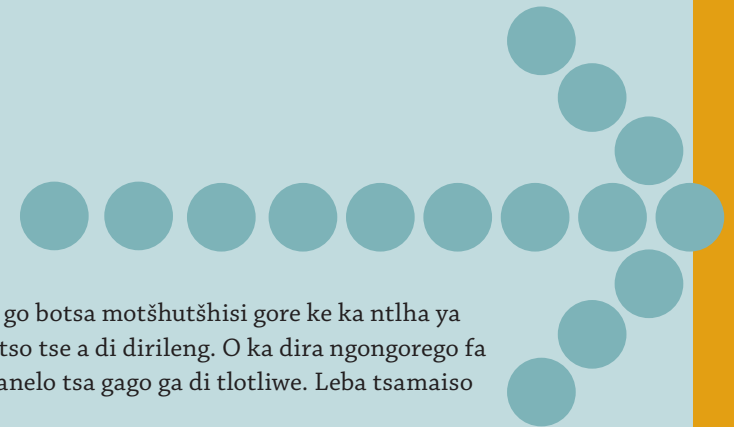

motswasetlhabelo

motho yo a utlwisitsweng botlhoko kgotsa a senyegetswe ke thoto ka ntlha ya tlolomolao ya molatofadiwa mme e seng ka setšhaba sotlhe

go botsolotswa dipotso

tšhono e e newang motho mongwe go botsolotsa yo mongwe dipotso ka ga bopaki jo a neelaneng ka bona go bona gore a bopaki joo ke nnete

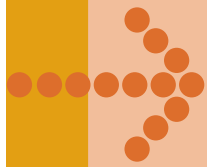

O na le tshwanelo ya go botsa motšhutšhisi gore ke ka ntlha ya eng a dirile ditshweetso tse a di dirileng. O ka dira ngongorego fa o bona e kete ditshwanelo tsa gago ga di tlotliwe. Leba tsamaiso mo letlhareng la 33.

Ke a leboga

Go nna paki ke bogatlamela masisi mme kgotsa thusa mapodisi le batšhutšhisi go netefatsa gore bosiamisi bo a dirwa. Ke lebogela thuso ya gago. Ke se se botlhokwa thata mo go rona le mo setšhabeng sotlhe.

Maikarabelo a motšhutšhisi

Motšhutšhisi ke mang?

- ➔ Motšhutšhisi o kaela mapodisi go kgobokanya bopaki jo bo batlegang mme a neelane ka bona kwa kgotla-tshekelo le go supetsa lekgotla gore le amogele bopaki jo bo ntseng jaalo gore ke nnte.
- ➔ Motšhutšhisi ke ena a tsayang tshweetso go re o a sekisa kgotsa nnyaa.
- ➔ O netefatsa gore batswasetlhabelo le dipaki ba tsholwa sentle.
- ➔ Fa motšhutšhisi a sa supa “**kwa ntle ga pelaelo**” gore molatofadiwa o molato, molatofadiwa **a ka se ke a bonwa molato** ke kgotla-tshekelo.
- ➔ Motšhutšhisi a ka swetsa go sekisa molatofadiwa gore a kgopologe, segolo fa molatofadwa **a le mmotlana** gape a simolola go **tlola molao**.
- ➔ Motšhutšhisi o thusa kgotla-tshekelo go fitlhelela tshweetso e e siameng ka molato le **go naya katlholo** e e matšhwanedi.

Leba letlhare la 7 go bona gore motšhutšhisi o tsaya karolo jang mo Tsamaisong ya Bosiamisi kgatlhanong le Bosinyi.

Kantoro ya motšhutšhisi e na le letshwao le le supang jalo. Kantoro ya tshedimosetso e ka go thusa go mmona.

Batho ba ka kgona go lemoga motšhutšhisi yo o dirang fa dikgotla-tshekelo tse di potlana ka kobo ya gagwe ya tiro.

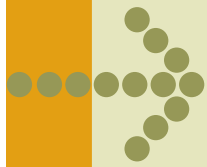
kwa ntle ga palaelo epe
selekanyetso sa bopaki jo bo tlhokagalang gore motho a bonwe molato – ga go a tshwanelwa go nna le palaelo epe gore motho o molato

go gololwa mo ditatofatsang kgotsa go se bonwe molato
fa lekgotla le sa go bone molato

ngwana o o ka fa tlare ga tlhokomelo ya batsadi
motho yo o ka fa tlase ga dingwaga di le 18

motlolamolao
motho yo o dinang molato; gantsi lereo leno le dirisiwa fa motho yo o tloang molao a na le kopano le motswasetlhabelo

katlholo ya molato
katlholo ya molato e e tlhalosang gore motho o molato kgotsa ga a molato

Go diragala eng ka wena?

Batswasetlhabelo, dipaki la batho bangwe ba ba neelanang ka tshedimosetso mabapi le bosinyi, ba thusa mapodisi go rarabolola kgotsa go thibela bosinyi. Ba ka thusa gape ka go neelana ka bopaki fa kgotla-tshekelo.

Go dira setatamente

- ➔ Fa o na le tshedimosetso ka ga bosinyi jo bo dirilweng, o tla kopiwa go dira **setatamente** mo lepodising mme o **ikanisitswe** kgotsa o lemosiwa gore o tshwanetse go kwadisa **nnete** fela mo setatamenteng sa gago. Setatamente se se tla diriswa fa o neelana ka bopaki kwa kgotla-tshekelo.
- ➔ Fa o kgona go buisa le go tlhaloganya puo e setatamente se kwadi-lweng ka yona, se buise pele o saena. Fa o sa kgone, kopa mongwe go buisetsa sona kgotsa go go tlholosetsa sona. Fa go na le phoso e e dirilweng mo setatamenteng, kopa gore e siamisiwe pele o saena.

Go ya kwa kgotla-tshekelo

- ➔ Mapodisi a tla go naya lekwalo le le go itsiseng ka go ya kwa kgotla-tshekelo. O tshwanelwa ke go ya teng go fitlha o **neelana ka bopaki**. Fa o sa dire jaaka o laelwa ke **lekwalo la go ya kwa kgotla-tshekelo**, o ka tswarwa.
- ➔ Fa o na le dipotso kgotsa tshedimosetso, botsa kgotsa bolelela motšhutšhisi pele o tlhagelela fa pele ga kgotla-tshekelo. Go ka diragala gore o tlhoke nako ya dipotso kgotsa ditlhaloso ka letsatsi la tsheko.
- ➔ Fa o fitlha kwa kgotla-tshekelo, bolelela motšhutšhisi gore o teng. Gakologelwa gore o ka kopa go buisa setatamente sa gago gape nako nngwe le nngwe pele o ya kwa kgotla-tshekelo.
- ➔ O tshwanelwa ke go leta go fitlhela o fetsa go neelana ka bopaki. O se ke wa tswa ka moago wa kgotla-tshekelo kwa ntle ga tetla ya moreetsamolato wa molato. Motšhutšhisi o tla go thusa go fiwa tetla ya go dira jaolo.

setatamente
tlhaloso ka sekwala
kgotsa ka molomo ka ga
se se diragetseng e e ka
dirisiwang jaaka bopaki
fa kgotla-tshekela

maikano
go ikano gore
sengwe ke nnete

netefaletso
setatamente se se
tlhalosang gore motho o
tla bua nnete.

go paka
go neelana ka bopaki
kwa kgotla-tshekelo

**lekwalo le le biletsang motho
kwa kgotla-tshekelo**
kitsiso ya semmuso e e itsiseng
paki gore e tshwanetse go tla
kwa kgotla-tshekelo go neelana
ka bopaki

- ➔ Paki ga e a tshwanela gonna ka fa teng ga kgotla-tshekelo go fitlha e bidiwa go tla go neelana ka bopaki.
- ➔ Fa mongwe a leka go buisana le wena ka kgetse, bolelela lepodisi le le batlisisang kgetse kgotsa motšhutšhisi. O seke wa buisana le ope ka kgetse kwa ntle ga motšhutšhisi kgotsa ngaka e e dirang ka tlhaloganyo e e go thusang ka kgetse.

Matshosetsi

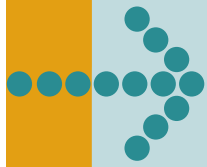
- ➔ Go kgalhanong le molao gore motho a go tshosetse. Fa o tshosediwa, bolelela lepodisi le le batlisisang kgetse kgotsa motšhutšhisi.
- ➔ Go kgalhanong le molao gore motho mongwe, le fa e le leloko la lapa la gago, a go gapeletse ka tsela efe kapa efe gore o se ke wa nna paki.
- ➔ Leba letlhare la 24–26.

Fa o dira

- ➔ Itsese mothapi wa gago gore o amogetse lekwalo le le go biletsang kwa kgotla-tshekelo. Mothapi wa gago o tshwanela go go letla go ya kwa kgotla-tshekelo.
- ➔ Fa o se modiredipuso, mothapi wa gago ga a pateletshege go go duela madi a le tsatsi le o sa le direlang. O ka kopa go duelwa madi a letsatsi le o sa le direlang kwa kgotla-tshekelo. Botsa motšhutšhisi ka ga seno. O ka kgona gape le go kopa madi a a duelelwang dipaki.

Ditshenyegelo

- ➔ Go ditshenyegelo dingwe tse o ka di duelelwang, jaaka madi a o a dirisitseng go duelela senamelwa fa o tla kwa kgotla-tshekelo. Fa o feditse go neelana ka bopaki, kopa motšhutšhisi gore a tlatse foromo.

Go diragala eng ka fa kgotla-tshekelo?

Ke bomang ba ba leng ka fa kgotla-tshekelo?

- Moreetsi wa kgetse
- Asesara
- Paki
- Tlereke ya kgotla-tshekelo
- Lepodisi la fa kgotla-tshekelo
- Motšhutšhisi
- Mmueleli
- Toloko
- Molatofadiwa
- Batho ba ba tlleng go reetsa tsheko

Toloko

Tsheko e tla nna ka Seisimane kgotla SeAforikanse. Fa o tlhoka toloko, e teng go go thusa.

Beili

Fa motho yo a tshwerweng a tlisiwa kgotla-tshekelo lwa ntlha, moreetsa-kgetse o tshwanetse go tsaya tshweetso ya go mo golola ka beili.

- Fa motswasetlhabelo a boifa molatofadiwa fa a ka gololwa ka beili, o tshwanetse go bolelela motšhutšhisi kgotsa lepodisi le le batlisisang molato.
- Fa molatofadiwa a golotswe ka beili mme a ikgolaganya le motswasetlhabelo ka tsela efe kapa efe, motswasetlhabelo o tshwanetse go itsise motšhutšhisi kgotsa lepodisi le le batlisisang kgetse.
- Mo nakong ya tsheko ya beili, magiseterata a ka batla go reetsa bopaki. Kgotla-tshekelo e tswanetse go tsaya tshweetso mabapi le beili.

Go ikarabela mo tatofatsong

Tsheko e simologa fa motšhutšhisi a bolelela molatofadiwa gore o latofatswa ka eng. Go tloga foo, molatofadiwa o **ikarabela mo tatofatsong**. Seno se raya gore molatofadiwa o tla bua gore o molato kgotsa ga a molato. Fa a re ga a molato, kgetse e a sekiwa.

1. Bopaki jo bo tlišwang ke motšhutšhisi

Mo tshekong, motšhutšhisi o bitsa paki go tla go neelana ka bopaki. Motšhutšhisi o kaela paki gore e seke ya tlogela sepe se se botlhokwa kwa morago. Paki e ka nna:

- Motswasetlhabelo
- Mongwe le mongwe yo o itseng se se diragetseng kgotsa yo o itseng sengwe ka ga bosinyi
- Lepodisi, moitseanape wa tsa **forensiki** kgotsa baitsenape bangwe.

go ikarabela mo tatofatsong
ke fa o re "ke ipona molato" kgotsa "ga ke ipone molato" mo ditatofatsong mo kgotla-tshekelo ya bosinyi; e bile gape ke go tshalosa itshireletso ya gago mo kgotla-tshekelo ya selegae

forensiki
tsela ya saense ya go rarabolola kgetse

2.Go botsolotsa dipotso kgotsa go ganetsa ka dipotso

Fa paki nngwe le nngwe e fetsa go neelana ka bopaki, molatofadiwa kgotsa mmueledi wa gagwe wa semolao, a ka botsa paki dipotso. Seno ke go leka go bona gore a bopaki jwa paki ke nnete kgotsa ga se nnete. Seno se neela gape molatofadiwa kgotsa mmueledi wa gagwe wa semolao tšhono ya go neelana ka tlhaloso ya gagwe mabapi le se se diragetseng.

- Mmueledi wa semolao wa molatofadiwa a ka botsa le wena dipotso. Tiro ya gagwe ke go sireletsa molatofadiwa kgatlanong le ditatofatso.
- Mmueledi wa semolao a ka supa go se nne botsalano mo go wena ka go go botsa dipotso tse di popota. Leka go iketla mme o bue nnete le fa seno se raya gore o tshwanetse go boeletsa se o setseng o se buile (buisa letlhare la 18 go fitlha 19).

3.Go ikarabela ga molatofadiwa

- Morago ga bopaki jwa dipaki tsa motšhutšhisi, molatofadiwa kgotsa mmueledi wa gagwe wa semolao a ka kopa gore kgotla-tshekelo **e se bone**, molatofadiwa **molato** mme a gololwe mo ditatofatsong. Seno se diragala fa ba bona gore motšhutšhisi ga a supa gore molatofadiwa o molato.
- Moreetsamolato ke ene a tsayang tshweetso ya go golola molatofadiwa kgotsa go tswelapele ka kgetse.
- Mmueledi wa semolao o tlhagisa bopaki mme a bitse dipaki tse di ka akaretsang molatofadiwa. Mmueledi wa semolao wa molatofadiwa o tla leka go supa fa molatofadiwa a se molato ka go supa makoa mo bopaking jwa dipaki tsa motšhutšhisi le gore bopaki jwa bona ga se nnete mme bopaki joo, ga bo a lekana gore kgotla-tshekelo **e ka bona** molatofadiwa **molato**.
- Motšhutšhisi a ka botsa dipaki tsa molatofadiwa dipotso. Molatofadiwa le ene a ka bodiwa dipotso. Leba kaelo “Mo lebokosong la bopaki” letlhare la 18.

golola mo ditatofatsong
tsela e nngwe ya gore
motho ga a molato

go bonwa molato
fa kgotla-tshekelo e
bona molatofadiwa
molato mo tatofatsong

dingangisano
mabaka a motšhutšhisi le
mmueledi ba neelanang ka
one pele kgotla-tshekelo e
athola molato

maitshireletso kgatlanong
le molato
go tlhalosa lebaka la gore goreng
o sa ipone molato

mongongoregi
motho yo latofatsang
mongwe kwa
seteisheneng sa
mapodisi

4.Mabaka a go neelwanang ka one morago ga bopaki jotlhe

Mo mabakeng a go neelwang ka one morago ga go reetsa bopaki jotlhe, motšhutšhisi o tla sobokanya dintlha tsotlhe tsa kgetse. O tla tlhalosa mabaka gore ke ka ntlha ya eng molatofadiwa a tshwanetse go bonwa molato. Molatofadiwa kgotsa mmueledi wa gagwe wa semolao le ene o newa tšhono ya go supetsa kgotla-tshekelo gore ke ka ntlha ya eng a sa tshwanelwa ke go bonwa molato.

5.Kathlholo ya molato

Kgotla-tshekelo e tsaya tshweetso ya gore molatofadiwa o molato kgotsa ga a molato.

- Fa molatofadiwa a bonwa molato, seno se kaya gore motšhutšhisi o supile kwa ntle go pelaelo epe gore molatofadiwa o molato.
- Fa molatofadiwa a sa bonwe molato, ke ka ntlha ya gore moreetsakgetsi o na le dipelaelo. Fa go na le pelaelo, kgotla-tshekelo ga e a tshwanela go bona molatofadiwa molato. Seno se raya gore o gololesegile go ka tsamaya.

6.Sebaka sa go neela molatofadiwa katlholo

- Fa molatofadiwa a bonwe molato, moreetsamolato o tsaya tshweetso gore o mo naya kotlhao e e ntseng jang.
- Ka sebaka se, motšhutšhisi **le mmueledi wa molatofadiwa** ba ka bitsa dipaki.
- Motšhutšhisi a ka bua ka fa tlolomolao e neng e sa siama ka teng; gore e amile jang setšhaba mmogo le motswasetlhabelo mme ebile gape a ka bitsa le dipaki.
- Motšhutšhisi a ka kopa gape gore **mongongoregi** a duelwe

ditshenyegelo tsa gagwe fa e le gore o di bone ka ntlha ya tlolomolao. Mongongoregi o tshwanetse go kopa motšhutšhisi gore a dire kopo ya tuelo ya ditshenyegelo pele molatofadiwa a newa katlholo.

Maitsholo a mantle ka fa kgotla-tshekelo

Tebego le maitsholo

- Nna kwa kgotla-tshekelo ka nako e e nepagetseng mme e seke ya nna morago ga 8:30 mo mosong (kgotsa nako e e kwadilweng mo lekwalong le le go biletsang kwa kgotla-tshekelo).
- Aparaphepa mme o itshole sentle.
- Leka go tlogela bana kwa gae gone ga gona batlhokomedi ba bana kgotsa mafelo a a sireletsegileng go ba baa mo go ona.
- O seke wa rwala diporele tsa go itshireletsa kgatlhanong le letsatsi kgotsa kuane ka fa teng ga kgotla-tshekelo.
- O seke wa tlhafuna ditšhapisi.
- Tima selefounu ya gago fa o le ka fa teng ga kgotla-tshekelo.
- O seke wa tsena ka dijo kgotsa dino ka fa teng ga kgotla-tshekelo.
- Dibolai tsa mofuta ofe kapa ofe ga di a letlelelwa.
- Ga o a tshwanela go tla o nole tagi kgotsa o dirisitse diritibatsi.
- Kgotla-tshekelo e simolola ka ura ya 9:00 mo mosong mo dikgotla-tshekelo tsa bo magiseterata le ka ura ya 10:00 mo mosong mo dikgotla-tshekelo tse dikgolo. Kgotla-tshekelo e nna go fitlha dikgetse di fela kgotsa go fitlha ka ura ya 4:00 mo tshokologong.

Mo lebokosong la bopaki

- Fa o ikanisiwa, leba kwa go moreetsamolato mme o bue ka lentswe le le utlwagalang o re, “ka jaalo Modimo nthuse”. Mo boemong jwa seno, o ka nna wa re “Ke tla bua nnete, nnete yotlhe, nnete fela”. Seno ke se se bidiwang netefaletso.
- O solofetswe go ka ema ka dinao fa o neelana ka bopaki mme fela o ka kopa go nna fa fatshe. Bua sentle mme o bule kwa godimo.

go nna kgatlhanong le sengwe
go nna kgatlhanong le sengwe kgotsa go supa go nna kgatlhanong le sona ka mafoko

- Reetsa potso sentle. Netefatsa gore o a e tlhaloganya kgotsa kopa gore o e tlhalosediwwe. Lebelela motho fa o araba mme o arabe fela potso e o e bodiawang.
- O seke wa tshikinya tlhogo go bontsha go dumela kgotsa go gana. Araba potso nngwe le nngwe ka molomo.
- Fa motšhutšhisi a bua go bontsha go nna kgatlhanong le sengwe, o se ke wa tswelapele ka go bua. Emela moreetsamolato go tsaya tshweetso ka ga **go nna kgatlhanong** go go tlhagisitsweng mme o tswelapele go bua fa o laelwa jalo.
- Fa o sa batle go araba potso, o seke wa botsa moreetsamolato gore a o ka araba. Fa potso e le e e seng matshwanedi, motšhutšhisi o tla supa go nna kgatlhanong le potso e e jalo. Fa a sa dire jalo, o tshwanetse go araba potso kgotsa magiseterata o tla thibela mmueledi wa semolao go botsa potso eo.
- O seke wa nna manganga kgotsa wa letlelela gore o fegelwe. Seno se ka seke sa go thusa.
- Fa o dira phoso, amogela seo. Ga go na motho yo o tla go tshwayang phoso ka seo mme fa ba nagana gore o bua maaka, ba ka go tshwaya phoso.
- Itse dintlha tsa gago mme o seke wa bua bopaki jwa gago e kete wa buisa ka go nne o ka itlhakatlhakanya fa dipotso di sa bodiwe ka tatelano.
- Fa o sa gopole dintlha dingwe, o letleletswe go ka re “Ga ke gopole”.
- Fa potso e boeletswa, naya karabo e o e neileng lwa ntlha.
- Se se botlhokwa go feta tsotlhe ke gore o ikanne kgotsa o netefaditse go bua nnete. Fa o ka fitlhelwa o bua maaka, o ka bulelwa kgetse. Seno se dira gape le gore bopaki jotlhe jwa gago bo belaelwe mme se ka dira gore motlolamolao a seke a bonwa molato.

Tirisodikgoka le letshogo

Tirisodikgoka ya ka fa malapeng le melato ya tsa thobalano

Go na le mefuta e e farologaneng ya melato ya tsa thobalano le tirisodikgoka ya ka fa malapeng. Melato ya tsa thobalano e akaretsa petelelo le go tlasela mongwe ka tsa thobalano (fa o bewang mo maemong a thobalano e o sa e batleng) **le melato mengwe e e welang ka fa tlase ga melao** e e kwadilweng e e tsamaisanang le **melao** eo.

Tirisodikgoka ya ka fa malapeng e akaretsa tshotlako ya mmele wa mongwe ka thobalano, ka maikutlo, ka puo, mo tlhaloganyong le ka madi, e e dirwang ke mogatse wa motho, molekane, mongwe wa baratani (kgotsa mongwe le mongwe yo o nang le kgolagano le ene kgotsa yo o kileng wa nna le kgolagano le ene).

0 dira eng fa o le motswasetlhabelo wa tshotlako ka tsa thobalano kgotsa tirisodikgoka ya ka fa lapeng?

Mo go tsa melao ya tsa thobalano:

- Bega molato mo seteisheneng sengwe le sengwe sa mapodisi, sepetlele kgotsa tliniki kampo **kwa lefelong la tlhokomelo la Thuthuzela**.
- Fa o bega kwa mapodising, ba tla batlisisa kgetse. Lekgotla la Bosetšhaba la Botšhotšhisi le tla tsaya tshweetso ya gore le isa kgetse kwa kgotla-tshekelo kgotsa nyaa. O tla tshwanelwa ke go ya go neelana ka bopaki ka ga se se diragetseng. Fa **modiramolato** a bonwa molato, a ka romelwa kwa kgolegolong.

Mo go tsa melato ya tirisodikgoka ka fa lapeng:

- E ya kwa go tlereke ya kgotla-tshekelo ya Magiseterata e e gaufi le wena o tla newa Taelo ya Tshireletso.
- Fa tirisodikgoka ya fa lapeng e le tlolomolao, o ka bula gape le kgetse kwa seteisheneng sa mapodisi se se gaufi le wena.

tlolomolao ya melao e e kwadilweng
fa o tlola molao jaaka o beilwe mme o letleletswa ke Palamente go nna teng

melao
melao e e letleletsweng ke Palamente

Lefelo la tlhokomelo la Thuthuzela
lefelola tlhokomelo ya batswasetlhabelo ba tirisodikgoka ya bong, batswasetlhabelo ba melato e e jaana ba ka bega melato mo lefelong leno mme ba amogele ditirelo (leba gape letlhare la 32)

modiramolato
motho yo o dirang molato

go tsenngwa letshogo
go kgobega marapo, go boifa kgotsa go nna le letshogo ka ntlha ya sengwe se se sa siamang se se go diragaletseng

Mo letlhareng la 32 o tla fitlhela:

- mekgatlho e le mentsi e e neelanang ka tshedimosetso e ntsi ka tirisodikgoka ya ka fa lapeng
- mekgatlho e e neelanang ka phatlhoso go batswasetlhabelo le dipaki tsa bosinyi ba ba tsenweng ke letshogo
- dinomoro tsa mogala tsa go ikgolaganya le Lefelo la Tlhokomelo la Thuthuzela

Go phela ka ditlamorago tse di sa siamang tsa bosinyi

Ka dinako dingwe batho ba tsenwa ke letshogo ka ga se se ba diragaletseng kgotsa se ba se boneng. Ba tlhoka thuso ya boitseanape. Diteishene dingwe tsa mapodisi le dikgotla-tshekelo di na le batho ba ba thusang dipaki tse di **tsenweng ke letshogo**.

Batlisisa gore ditirelo tseno di teng le gore o ka bona thuso jang gore o kgone go phela le fa o tsenwe ke letshogo. Go botlhokwa gore o bone thuso. Seno se tla dira gore go nne bonolo mo go wena go phela le fa o tsenwe le letshogo le gore o kgone go neelana ka bopaki jo bo botoka fa o biletswa kwa kgotla-tshekelo.

Mabaka a tsa tlamelo ya bana

Dikgotla-tshekelo di ka laela motho gore a neele mongwe tshegetso ya madi. Seno se bidiwa tlamelo. Ke madi a a duelwang ka letlha lengwe le lengwe le le beilweng. Tlamelo ya ngwana ke maikarabelo a batsadi ba ngwana ka tsalo kgotsa batsadi ba ba tsereng ngwana mo mothong mongwe ka semolao go nna ngwana wa bona.

Ke tsaya dikgato leng?

- Fa rragwe kgotsa mmagwe ngwana wa gago a sa tlamele ngwana ka dinako tsotlhe.
- Fa motho yo o laetsweng semolao gore a tlamele ngwana a sa latele Taelo ya Tlamelo.

Ke dira jang kopo ya tlamelo ya ngwana?

Modiredipuso yo o dirang ka tsa tlamelo ya bana kwa kgotla-tshekelo e e gaufi le wena o tla go thusa go tlatse diforomo tsa go dira kopo mme a go bolelele gore o dire eng. O tlhoka dikwalwa tse latelang:

- Lokwaloitshupo la gago le la motho yo o ratang gore a duele madi a tlamelo, fa le le teng.
- Dinomoro tsa gago tsa mogala le aterese, le tsa motho yo o batlang madi a tlamelo ya ngwana mo go ene, fa di le teng mmogo le aterese ya mothapi wa gagwe fa o na le yona.
- Setifikheiti sa matsalo sa ngwana wa gago.
- Setatamente sa kwa bankeng fa o na le akhaonto ya banka.
- Pampiri fa o kwadileng teng dilo tse ngwana a di tlhokang.
- Akhaonto ya metsi le mabone, rasiti ya dijo le ditlhokego dingwe tsa fa lapeng, akhaonto ya diaparo le direkoto tsa bolwetse.
- Pampiri ya tlhalo le tumellano ya tlhalo fa o tlhadile kgotsa o tlhadilwe.

modiredipuso yo o dirang ka tsa tlamelo ya bana
motho yo o dirang ka tsa tlamelo ya bana kwa kgotla-tshekelo, batshutshisi botlhe ke badiredipuso ba ba dirang ka tsa tlamelo ya bana, go ka kgethiwa gape le batho bangwe

Go diragala eng morago ga foo?

- Modiredipuso yo o dirang ka tsa tlamelo ya bana o tla go naya nomoro ya kgetse le letlha la go tla kgotla-tshekelo fa e le gore rrago ngwana kgotsa mmago ngwana a ka bonwa.
- O tla ntsha lekwalo le le biletsang motho yo o batlang gore a duele madi a tlamelo ya ngwana, go tla kwa kgotla-tshekelo
- Ka letsatsi la go tla kgotla-tshekelo, modiredipuso yo o dirang ka tsa tlamelo ya bana o tla buisana le lona ka bobedi mabapi le madi a a tshwanetseng go duelwa.
- Fa tumelano e sa fitlhelwe, kgetse e tla ya kwa kgotla-tshekelo.
- Morago ga tsheko, Taelo ya Tlamelo e a dirwa. Yona e tlhalosa gore go tshwanetswe ga duelwa bokae ya tlamelo, gore madi ao a duelwa jang le gore ke mang yo o tshwanetseng go duela.

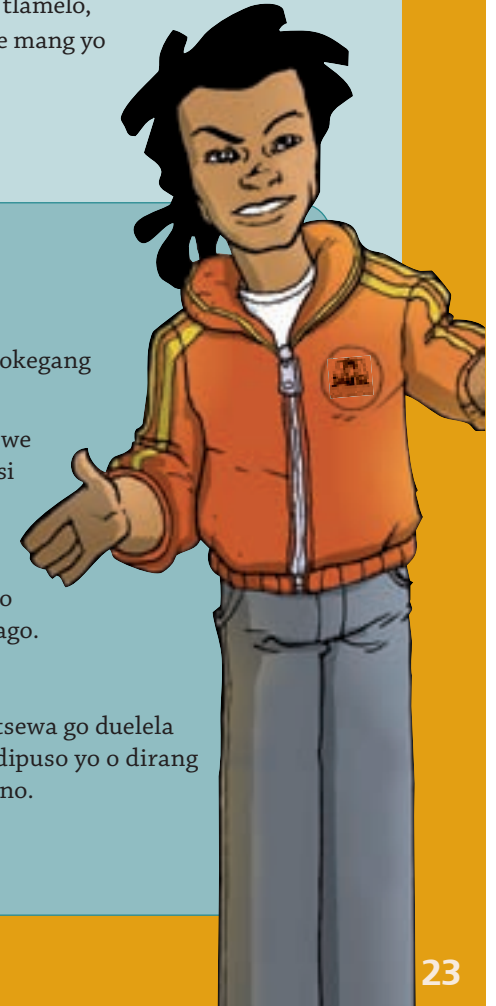
Se se botlhokwa

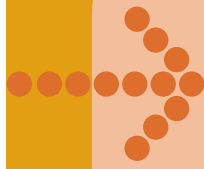
O seke wa nyema moko fa:

- O sena dipampiri tsotlhe tse di tlhokegang – e tla le tse o di tshotseng.
- O sa itse kwa rragwe kgotsa mmagwe ngwana a leng kwa teng. Mmatlisisi wa tsa tlamelo a ka thusa gore motho yoo a bonwe.

Ba tla kgobokanya gape le tshedimosetso nngwe e e tlhokegang mo kgetseng ya gago. Go se duele madi a tlamelo ke molato.

Mogôlo kgotsa dithoto tsa motho di ka tsewa go duelela madi a tlamelo a a sa duelwang. modiredipuso yo o dirang ka tsa tlamelo ya bana go go thusa ka seno.

Porograma ya tshireletso ya Paki

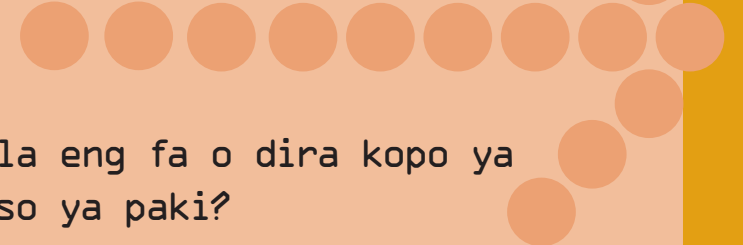
Tshireletso ya paki ke eng?

- Fa o le paki mme o tshogela tshireletso ya gago, o ka dira kopo ya tshireletso ya paki. Wena le ba lelapa la gago ba le tshoseditsweng, le tla tloswa ka bonako mo maemong a a kotsi.
- Fa o palelwa ke go dira kopo ya tshireletso ya paki, mongwe ka fa lapeng a ka go direla kopo e e jalo.
- O ka seke wa gapelediwa go nna karolo ya porograma. O tshwanetse go e tsenela ka go rata ga gago.

O dira kopo jang?

O tshwanetse go bega letshogo le o nang le lona kwa bathong ba ba latelang, ba ba tla go thusang ka go dira kopo:

- Lepodisi le le batlisisang kgetse e o leng paki mo go yona.
- Molaodi mogolo kwa seteisheneng sa mapodisi gongwe le gongwe.
- Motšhutšhisi mo kgetseng e o neelanang ka bopaki mo go yona kgotsa motšhutšhisimogolwane kwa kgotla-tshekelo.

Go diragala eng fa o dira kopo ya tshireletso ya paki?

- O tla tloswa ka bonako jo bo ka kgonagalang mo lefelong la kotsi. O tla bewa mo lefelong la nakwana la tshireletso.
- Mo nakong eno, modiri wa tsa tshireletso ya paki o tla dira dipatlisiso mabapi le kopo ya gago a bo a dira aseselemente ka ga matshosetsi.

Tumellano ya tshireletso

- Fa go tsewa tshweetso ya gore o bewa ka fa tlase ga porograma, o tshwanetse go saena tumellano ya tshireletso mme o neelane ka dintlha ka botlalo
- Tumellano e direlwa pabalesego ya gago le ya badiri ba tsa tshireletso ya paki le mongwe le mongwe mo porogrameng.
- O tshwanetse go latela melao ya porograma.

Fa o beilwe ka fa tlase ga porograma, wena le batho ba o nang le kgolagano le bona, le tla tshegediwa ka ditirelo.

Tshegetso ya Tshireletso ya Paki le ditirelo dingwe tsa yona

- Wena le balosika lwa gago le tla bewa mo ntlung e e babalesegileng, fa go tlhokega.
 - O tla tloswa mo lefelong le le kotsi.
 - Ngaka e e dirang ka tsa tlhaloganyo e tla dira aseseleme e eleng ka ga letshogo le ya tlhaloganyo mme e tla go thusa mo letshogong le o nang le lona.
 - O tla nna karolo ya porograma e e rutiwang ka ga yona pele o simolola ka yona. Seno se tla go ruta melao ya teng le gore o ka solofela eng.
 - Fa o sa dire, go na le madi a o tla a newang go reka dilo tse di tlhokegang gore o tshele.
 - Fa o dira, o tla fiwa madi a a emelang mogôlo wa gago.
 - Fa bana ba gago ba na le wena, go tla dirwa dithulaganyo gore ba kgone go ya kwa sekolong.
 - Go tla duelwa ditshenyegelo dingwe tse di jaaka madi a sekolo, sepalangwa, diaparo le tsa bolwetse.
-
 - **O seke** wa tlola melao kgotsa wa dirisa porograma ya tshireletso botlhaswa go seng jalo, o ka tloswa mo porogrameng.
 - **O seke** wa bolelela ope gore o kwa kae kgotsa ka dintlha tsa ntlu ya pabalesego.
 - **O seke** wa bolelela ope ka tshedimosetso ya porograma ya tshireletso. Go dira jalo, ke tlolo molao e e masisi.

Temoso ka ga go thibela Bosinyi

Simolola ka go tsaya karolo mo tikologong ya gago

Rulaganya kgotsa tsenela diporograma tsa boagisane tse di jaaka Foramo ya Setšhaba ya Sepodisi. Fano, ke fa wena le baagisane ba gago le kopanang go ithuta go itshireletsa, go sireletsa malapa a lona, magae a lona le dithoto tsa lona. Seno se ka thusa gore batlolamolao ba se nne teng mo tikologong ya lona.

Sedikwa ke ntšwapedi ga se thata. Ke gona o tla itseng baagisane ba gago le tikologo ya gago sentle.

Fa o dirisana le bona o ka kgona go:

- Fedisa tlolomolao
- Nna seopasengwe mo setšhabeng
- Dira gore gonne le dipuisano magareng a mapodisi le setšhaba
- Dira gore gonne le ditsela tse di dirisiwang go thibela bosinyi nako le nako mo tikologong ya lona
- Ntšhwafatsa dikgatlhego mo ditiragalong tsa setšhaba
- Tsaya karolo mo kgotla-tshekelo ya setšhaba mo tikologong ya gago

Simolola ka go lwa kgatllhanong le bosinyi mo tikologong ya gago. Tsenela Foramo ya Setšhaba ya Sepodisi!

Etela websaete ya e www.saps.gov.za kgotsa leletsa seteishene sa mapodosi se se fa gauifi le wena go utlwa go le gontsi kaga go thibela bosinyi.

Mefuta e e farologa- neng ya dikgotla- tshelelo

Mofuta wa kgotla-tshekelo

Se kgotla-tshekelo e dirang ka sona

Kgotla-tshekelo ya Molaotheo

– ke kgotla-tshekelo e tona go feta tsothe mo nageng. Tshweetso ya yona ke ya bofelo mme ga go na kgotla-tshekelo e e ka beelang tshweetso ya yona kwa thoko.

E seka fela go ya ka melao ya naga. E netefatsa gore melao ya palamente e latela molaotheo – go akaretse le **Melao e e ka ga ditshwanelo tsa Botho**.

Kgotla-tshekelokgolo ya Boikuelo

– ke kgotla-tshekelo ya bofelo e e reetsang boikuelo mo melatong yotlhe kwa ntle ga melato e e ka ga molaotheo. Ga go na dikgotla-tshekelopotlana tse di ka ganetsanang le tshweetso ya kgotla-tshekelo eno.

Dikgetse tsotlhe tsa aphili/boikuelo tsa bosinyi tse dineng di reediwa ke kgotla-tshekelo kgolo.

Dikgetse tse di ka ga madi.

Kgotla-tshekelokgolo

Dikgetse tse di masisi jaaka polao, petelelo le go rera menolo-puso.

Dikgetse tse di popota tsa **tsietso**.

Dikgetse tsa diaphili le tsa go tlhotlhomisiwa ke kgotla-tshekelokgolo tse di neng di reediwa ke dikgotla-tshekelo tsa kgaolo le tsa sedika.

Dikgetse tse di ka ga madi.

Dikgotla-tshekelo tsa Magiseterata

- **Kgotla-tshekelo ya Kgaolo**
- **Kgotla-tshekelo ya Tikologo**

Bontsi jwa dikgetse kwa ntle ga ya menolopuso.

Dikgetse tse di seng popota e bile di se masisi.

Kgotla tshekelopotlana – ditshweetso tse e di tsayang ke tse di khutlang mme o ka se ke wa dira boikuelo kgatlha-nong le yona kwa kgotla-tshekelo e kgolwane.

Dikgetse tse di ka ga madi a a sa feteng R7 000.

Melao ya ditshwanelo tsa Botho melao e e kwadilweng ya ditshwanelo le kgolosego e e leng karolo ya molao wa naga eo, ya batho botlhe ba ba nngang mo nageng; Aforika Borwa e na le melao ya ditshwanelo tsa Botho ka fateng ga molaotheo

Kgotla-tshekelo kgolo ya Boikuelo ke kgotla-tshekelo kgolo go feta tsotlhe mo nageng (kwa ntle ga kgotla-tshekelo ya molaotheo)

tsietso go tsietisa mongwe ka go bua maaka le ka ntlha ya go tlhoka botshepegi, mme seno sa tlisa kutlobotlhoko

Kgotla-tshekelo ya Kgaolo kgotla-tshekelo e e reetsang melato e mekgolwane

Kgotla-tshekelo ya Tikologo kgotla-tshekelo ya tikologo e reetsa dikgatse go ya ka tikologo ya magiseterata

Mofoko a a dirisiwang fa kgotla-tshekelo

Go na le mafoko a le mantsi a a dirisiwang fa kgotla-tshekelo a e leng gore o ka tswa o ise o o utlwe mo nakong e e fetileng. Go latela mangwe a ona a a dirisiwang go le gontsi. Go na le mafoko mangwe a a kwadilweng ka bokima mo sekwalong a a tlhalosiwang kwa tlase ga letlhare.

Afidaviti – setatamente se se ikanisitsweng go nna nnete se se kwadilweng fa pele ga komisinara wa maikano–Se ka dirisiwa jaaka bopaki kwa kgotla-tshekelo

Aphili/Boikuelo– go kopa kgotla-tshekelo e kgolwane go beela kwa thoko tshweetso, kgotsa katlholo e e tserweng ke kgotla-tshekelopotlana

Bopaki jwa magatwe – sengwe se o se utlwieng mo go motho mongwe

Bosupi – bopaki jo bo lekaneng go bontsha gore mongwe o molato kgotsa ga a molato

Botseraganyi – go dirisa motho mongwe go rarabolola bothata magareng a batho ba le babedi ba ba sa fitlheleleng tamalano

Dintlha tsa puisano ya mmueledi wa semolao le yo a mmuelelang tse di sa tshwanelwang go itsiwe ka motho mongwe – sengwe le sengwe se motho a se bolelelang mmueledi wa gagwe, ga se a tshwnelwa go itsiwe ke motho mongwe kwa ntle fela ga tetla ya gagwe

Dokete ya kgetse – faele e e bulwang ke mapodisi fa ba batlisisa kgetse

Go bewa mo maemong a a seng matshwaneli – go bopa kakanyo e e tsayang letlhakore

Go bewa tekong – nako e motho a bewang mo tekong go bona gore a ka nna le maitsholo a mantle

Go emisa go le gonnye – go emisa tsheko nakwana go ya teyeng; kgotla go fetsa tiro ya letsatsi

Go ipofelela ka molato/tshwanelo ya go se ipofelele ka molato – tshwanelo ya go didimala mme o sa bue dilo tsa di ka dirisiwang kgatlhanong le wena kwa kgotla-tshekelo

Go latlhetsa – go dira setatamente sa maaka kgotsa se e seng nnete

Go nna mo bonneteng – go dumela gore se o se dirang, o na le tshwanelo ya go se dira

Go nyatsa lekgotla – go tlola taelo ya kgotla-tshekelo kgotsa go supa go se tlole kgotla-tshekelo

Go se nne teng fa bosinyi bo neng bo dirwa kwa teng – bosupi jwa gore o ne o dira sengwe felo gongwe ka nako e bosinyi bo neng bo dirwa ka yona

Go sekaseka tshweetso e e tserweng – ke fa kgotla-tshekelo e kgolwane e sekaseka ditshweetso tse di tserweng ke kgotla – tshekelo e e potlana, go bona gore ga go sepe sa dirwang sentle

Kamore ya botseraganyi – kamore e go nang le setsaya ditshwatsho mo go yona

Katlholo e e sa tsenywang mo tirisong – karolo ya katlholo ya kgolegelo kgotsa faene e e beelwang kwa thoko mme e tla tsenywa mo tirisong fa motho a dira gape molato o o tshwanang le ona mo lebakeng le le beilweng

Katlholo ya molato – tshweetso e e tsewang ke moreetsamolato, e ka nna magiseterata kgotsa moatlhodi

Kgatllhanong le molao – go tlola molao

Kgotla-tshekelo ya Bana – kgotla-tshekelo ya Magiseterata e e itlhaotseng e e reetseng dikgetse tse di ka ga maphelo a bana

Kgotla-tshekelo ya bana ba ba ka fa tlase ga tlhokomelo ya batsodi – kgotla-tshekelo e e tlhomilweng kwa kgotla-tshekelo ya Magiseterata fa molatofadiwa e leng ngwana yo o sa ntseng a le ka fa tlase ga tlhokomelo ya batsadi

Kgotla-tshekelo ya melato ya bosinyi (tikologo, sedika le kgotla-tshekelo kgolo) – fa molatofadiwa a sekisetswang gona molato

Kgotla-tshekelo ya Tlamelo ya bana – kgotla-tshekelo nngwe le nngwe ya bana, e ka reetsa dikgetse tsa tlamelo ya bana

Kgotla-tshekelo ya Tlhalo – kwa batho ba ka yang gone gore dikgetse ba bona ba tlhalano di reediwe ka boonako le gona ka tlhwatlhwa e e kwa tlare

Komisinaro ya maikano – motho yo afidaviti e ka ikanisiwang fa pele ga gagwe – Lepodisi, banoli, motsamaisi wa poso, batsamaisi ba dibanka

Kwa ntle ga molao – kgatlhanong le molao; go tlola molao

Lefelo la go tlhabolola motho – mofuta wa kgolegelo ya bana ba ba leng ka fa tlase ga tlhokomelo ya batsadi

Lekgotla la Thuso ya semolao – le neelana ka babueledi le maele mo bathing ba megolo e e kwa tlase

Lekwalo la tatofatso – pampiri kwa kgotla-tshekelo ya Magiseterata e e kwadileng ditatofatso tsotlhe tse motho a latofatswang ka tsona

Lekwalo la tetlalele – lekwalo le le ntshiwang ke moreetsamolato wa molato (kgotsa ka dinako dingwe ke lepodisi la maemo a boleitenante kgotsa a a kwa godingwana) le le nayang tetla ya dilo di tshwana le go tshwana, go phuruphutha kgotsa go fudisa

Lepodisi la fa kgotla-tshekelo – o bona gore go na le taolo fa kgotla-tshekelo

Letlha la go boa – lethla le motho yo o dirileng kopo ya sengwe kwa kgotla-tshekelo a tshwanetseng go boa gape go tla go utlwa tshweetse ya kgotla-tshekelo: seno se bidisa “rulenisi” ka SeLatini

Mabaka a go kopa katlhalo e nnye – mabaka a a tlhagisiwang gore ke ka ntlha ya eng motho yo o bonweng molato a tshwanetse go newa klatlholo e nnye, e e bonolo

Maemo a semolao a motho – bokgoni go ya ka molao, jwa go tsaya kgato ya semolao kgotsa go tseelwa kgato ya semolao

Magatwe – fa ditatofatso di ise di supuwe go nna nnete kwa kgotla-tshekelo

Mmueledi wa semolao yo o dirang ka makwalo a semolao – mmueledi wa semolao yo o dirang fela ka go netefatsa dipampiri tsa semolao

Mmueledi wa setšhaba – babueledi ba semolao ba ba thapilweng ke puso ba tiro ya bona leng go emela batho ba ba se nang madi a go duela babueledi ba semolao mo dikgetse tsa bosinyi

Mo sephiring – tsheko e go sa letlelelwang batho go nna teng go e reetsa

Modiri wa kgotla-tshekelo yo o baakanyatsang kgetse tsheko – ke batho ba thapilweng mo dikgotla-tshekelo dingwe go ema nokeng kgotsa go thusa dipaki

Moemedi wa semolao – leina la kakaretso la motho yo o nang le dithuto tsa molao; mmueledi wa semolao

Moitseanpe/paki ya moitseanape – mongwe yo o nang le kitso e e itlhaotseng ka ga sengwe yo a biletswang kwa kgotla-tshekelo go neelana ka bopaki ka sona

Molao wa Aforika wa Setso – melao ya setso ya SeAforika

Moromiwa wa kgotla-tshekelo – modiri wa kwa kgotla-tshekelo yo o tsamaisang dipampiri tsa kgotla-tshekelo ya Magisiterata

Mosireletsi wa setšhaba – motho yo o tswang mo setšhabeng yo o thapilweng ke puso go batlisisa dingongorego tsa ditiro tsa bubodu le tse di seng ka fa molaong tse di dirwang ke badiredipuso

Motlhatlhela kgetsi – motho yo o tlhatlhelang kgetse ya go duelwa madi

Motlhokomedi – motho yo o nang le maikarabelo a semolao mo go ngwana fa batsadi ba se yo

Motsereganyi – motho yo o nnang le motswasetlhabelo ka fa kamoreng nngwe (kamore ya setsaya-ditshwantsho) ka fa ntle ga kgotla-tshekelo mme a thusa batswasetlhabelo go tlhaloganya dipotso tse di botswang ka fa kgotla-tshekelo

Motšhutšhisi wa melato e e riling – mongwe yo o katisitsweng go tšhutšhisa mo dikgetseng tse di riling, jaaka melato ya tsa thobalano

Motšhutšhisi wa tlanelo ya bana – motšhutšhisi yo a thepilweng go dira ka dikgetse tsa tlanelo ya bana fela

Motšhutšhisi yo o emeleng puso – mongwe yo o latofatsang molatodiwa (o bitswa gope motšhutšhisi kgotsa motšhutšhisi wa setšhaba

Nyalo (e e kwadisitsweng) – nyalo e e tshwaragantsweng ke magisiterata kgotsa moruti wa tumelo e e riling

Nyalo (ya setso) – go nna mmogo kwa ntle ga go nyalana semolao

Paki ya puso – paki e e dirisiwang ke motšhutšhisi go supa gore molatofadiwa o molato ka tatofatso e a latofatswang ka yona

Patlisiso tsa morago ga leso – tlhatlhobo ya senyaka ya setopo go bona se se tlhodieng leso

Patlisiso ya letseno – teko e e dirwang go ka tsaya tshweetso ya gore a mongwe ke mosokodi gore a ka bona thuso ya semolao ya mmueledi wa semolao kgotsa ketleletso ya puso

Patlisiso ya se se tlhodileng leso la mongwe – patlisiso ya semolao go bona gore go na le mongwe yo o rweleng maikarabelo a leso la mongwe yo o sa tlhokafalang ka ntlha ya mabaka a tlhago

Phareiti ya go supa motho – fa o lekang go supa motho yo o dirileng molato

Rasiti – pampiri e e supang gore o duetse madi kgotsa e o ka e dirisang fa o batla gore o busetswe dilo tse di tserweng mo go wena

Rekoto ya melato – melato e o kilweng wa bonwa molato mo go yona mo nakong e e fetilang

Setatamente sa go dumela molato se se dirilweng fa pele ga Magisiterata – go dumela gore o dirile molato

Setatamente sa motswasetlhabelo se se nang le tshusumetso – setatamente sa molomo kgotsa se se kwadilweng ke motswasetlhabelo wa tlolomolao; se ka kwalwa gape ke mongwe wa lelolo la lelapa mo mabakeng a a akaretsang loso, kgotsa se ka dirwa ke mongwe yo e leng moporofeshenale; se ka buisiwa ka fa kgotla-tshekelo

Setatamente se se ikanisitsweng – sengwe se motho a se buang a bo a ikana, se e leng bopaki jo bo tiileng kwa kgotla-tshekelo; se bitswa gape afidaviti

Taelo ya kgotla-tshekelo – taelo ya semolao e e dirwang ke moreetsamolato wa molato a laela mongwe go dira kgotsa go tlogela go dira sengwe

Taelo e e thibelang motho go dira sengwe kgotsa go se dire sengwe – taelo ya kgotla-tshekelo go sireletsa mongwe kgotsa go gapeletsa mongwe go dira sengwe

Tagafara – lekwalo le le biletswang motho kwa kgotla-tshekelo go tla go sekisiwa ka ntlha ya go tlola molao

Tatofatso ya tlolomolao – kgetse ya kgotla-tshekelo kgatlhanong le mongwe yo a dirileng molato

Temo kgotsa go gololwa o lemosiwa sengwe – go gololwa kwa ntle ga go duela beili mme o lemosiwa gore o tshwanetse go tla fa kgotla-tshekelo ka letlha le le riling

Thuso ya semolao – thuso e puso e e neeleng mongwe yo o sa kgoneng go duela mmueledi wa semolao

Tsala ya paki – motho kwa kgotla-tshekelo ya Magisiterata yo o tlhalosetsang paki ditshwanelo tsa yona mme a bo a duela madi a gagwe a sepalangwa mo mabakeng mangwe

Tsala ya mogolegwa – Modiri wa kwa kgotla-tshekelo ya magiseterata yo o ka thusang ka dilo di tshwane le go bonwa ga madi go duela beili kgotsa faene

Tsheko – fa go neelanwa ka bopaki kgatlhanong le molatofadiwa ka molato o a o dirileng

Tshimololo ya kgetse kwa kgotla-tshekelo – kgetse e e setseng e simolotse go reediwa kwa kgotla-tshekelo; ka tlwaelo babega-dikgang (makwalodikgang kgotla thelebishene) ba bolelelwa gore go ka se keg a buisa ka kgetse gonne e setse e simolotse go reediwa kwa kgotla-tshekelo mme ga e ise e fele

Tshweetso – phitlhelelo e e tsewang ke kgotla-tshekelo ka ga sengwe

Tsietso ka go bua maaka – tlolomolao ya go bua maaka o tsere maikano ka fa kgotla-tshekelo mo setatamenteng se o ikanneng mo go sona

Dinomoro tsa mogala tse di mosola

Dinomoro tsa molaodi wa Botšhutšhisi

Molaodi wa Botšhutšhisi karolo ya Bophuthatswana
Mogala: 018 381 9002
Fekese: 018 381 9033

Molaodi wa Botšhutšhisi karolo ya Kapa Botshaba
Mogala: 046 602 3000
Fekese: 041 502 1437

DPP Karolo ya provense ya Natala Pietermaritzburg
Mogala: 033 845 4405
Fekese: 033 394 6891

Molaodi wa Botšhutšhisi karolo ya Foreisetata
Mogala: 051 410 6000
Fekese: 051 448 2671

Molaodi wa Botšhutšhisi karolo ya Transekei
Mogala: 047 501 2655
Fekese: 047 501 2653

Molaodi wa Botšhutšhisi karolo ya Porofense ya Teransefala
Mogala: 012 351 6700
Fekese: 012 321 8176

Molaodi wa Botšhutšhisi karolo ya Kapa Bphirima
Mogala: 021 487 7000
Fekese: 021 424 7825

Molaodi wa Botšhutšhisi Witwatersrand
Mogala: 011 220 4122
Fekese: 011 333 0402

Lekgotla la Thuso ya Semolao

Le neelana ka babueledi ba semolao mo bathong ba ba amogelang megolo e mengwe
Mogala: 086 1053 425/011 877 2000

Mosireletsi wa setšhaba

O sekaseka dingongorego tsa setšhaba kगतलनong le mekgatlho ya puso
kgotla badiredipuso
Mogala: 0800 112 040

Mogala wa kgokaganyo ya sepodisi wa go bega go thibela bosinyi

Go bega dinokwane kgotsa ditiro tsa bonokwane Mogala: 08600 10111

Nomoro ya mogala ya tshoganyetso ya sepodisi

Fa o leletsa mapodisi ka tshoganyetso Mogala: 10111

Mogala wa sepodisi wa Basadi ba ba Sotlakiwang

Mogala wa sepodisi o o dirisiwang ke basadi ba ba sotlakilweng ka tirisodikgoka kgotsa ka setlhogo Mogala: 0800 150 150

Lefelo la tlhokomelo la Thuthuzela

Kapa Botshaba
Sepetlele sa St Barnabas
Libode, Umtata Mogala: 047 568 6274

Sepetlele sa Cecilia Makiwane
Mdansane, East London
Mogala: 043 761 2023

Gauteng
Sepetlele sa Mamelodi Mogala: 012 801 2717

Sepetlele sa Natalspruit
Mogala: 011 9091002/3/6/9

Sepetlele sa Chris Hani Baragwanath, Soweto
Mogala: 011 933 1229/3346

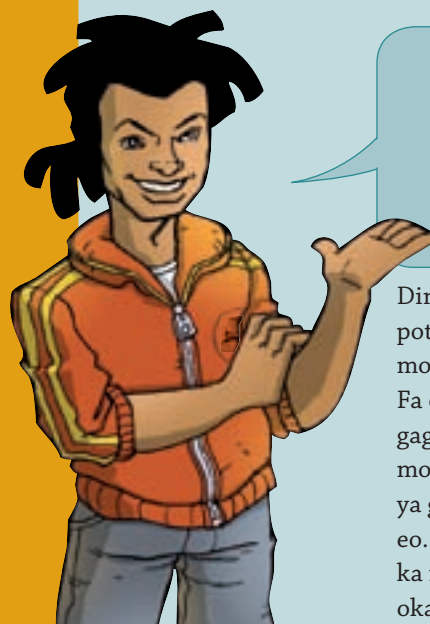
KwaZulu-Natal
Sepetlele sa Prince Mshigeni
Umlazi Mogala: 031 907 8496

Lefelo la maemo a tshoganyetso la kwaPhoenix
Sepetlele sa Mahatma Ghandi
Durban Mogala: 031 502 2338

Bokone-Bophirima
Sepetlele sa Mafikeng Mogala: 018 383 7000

Kopa-Bokone
Sepetlele sa Kimberly
Galeshewe Mogala: 053 830 8900

Kapa-Bophirima
Sepetlele sa GF Joeste, Mannenberg
Mogala: 021 691 6194

Fa o sa kgotsofala ka mokgwa o bothata jwa gago bo rarabololwang ka teng-ikgolaganye le batho ba ba latelang...

Dingongorego mabapi le kgotla-tshekelo e potlana di ka lebišwa kwa go Motšhutšhisi mogolwane wa kgotla-tshekelo eo ka lekwalo. Fa o sa kgotsofalele dipelo tsa ngongorego ya gago, kgotsa fa ngongorego ya gago e le mabapi le motšhutšhisimogolwane, o ka fetisetsa ngongorego ya gago kwa go motšhutšhisi-mogolo wa tikologo eo. Fa karabo ya gagwe e sa go kgotsofatse, o ka fetela kwa go molaodi wa Botšhutšhisi yo o okameng kgotla-tshekelo ya tikologo eo. O kopiwa go neelana ka ngongorego ya gago ka lekwalo

mme o kwadile nomoro ya kgetse le nomoro ya dokeke mo go yona. Fa o kwadile le leina la molatofadiwa mmogo le letlha la bofelo la go tlhagelela kwa kgotla-tshekelo, seo se ka thusa Lekgotla la Bosetšhaba la Batšhutšhisi go rarabolola bothata joo ka bonako. Lekgotla la Bosetšhaba la Botšhutšhisi le leka go rarabolola dingongorego tsotlhe ka bonako jo bo kgonagalang.

Go bona tshedimiso e ntsi, e ya kwa go www.npa.gov.za kgotsa leletsa Lekgotla la Bosetšhaba la Botšhutšhisi mo go 012 845 6000 go bona dinomoro tsa mogala tse o di batlang le diatereše.

Porograma ya Ipaakanyetso ya kgotla-tshekelo

Porograma ya ipaakanyetso ya kgotla-tshekelo ke porograma ya go baakanyetsa le go naya paki tšegetso gore e tle e neelane ka bopaki kwa kgotla-tshekelo. Tirelo eno ga go neelwane ka yona mo dikgotla-tshekelo tsotlhe. Go itse gore tirelo eno e teng kwa kgotla-tshekelo e o yang go paka kwa go yona, ka kopo leletsa motšhutšhisimogolwane wa tikologo eo.

Kantorokgolo ya Lekgotla la Bosetšhaba la Botšhutšhisi: 012 845 6000